

niet meer 'op risico' van de vereniging gespeeld, maar werd de schouwburg alleen nog verhuurd. P. Haverkorn van Rijsewijk heeft in 1882 beschreven hoe Rotterdam in 1773-1774 zijn eerste permanente schouwburg kreeg en hoe het die verging tot 1795.²⁾ Haverkorn heeft voor zijn onderzoek geen vrij gebruik kunnen maken van het archief van de eerste en tweede Sociëteit van Geïnteresseerden in de Schouwburg, dat in zijn tijd nog in de schouwburg aan de Coolsingel lag en beheerd werd door de Commissarissen van de in 1851 geconstitueerde Rotterdamsche Schouwburgvereniging. Op basis van het archief van de Grootte Schouwburg kan echter méér inzicht verkregen worden in de verhoudingen achter de coulissen van de Rotterdamse theater-scene, dan Haverkorn ons kon geven; verhoudingen die soms op het toneel zelf uitgebeeld werden. Ze tonen ons de spanningen binnen de eerste Sociëteit van Geïnteresseerden en leren ons iets over de wijze waarop de Commissarissen met conflicten omgingen, zowel onderlinge als die met acteurs. Dat zegt ons iets over de mentaliteit van die dagen als het gaat om het uitoefenen van 'symbolisch' geweld en om 'conflict-management'. Misschien herkennen we er nog veel van in onze tijd en is dit een stuk 'ter lering en vermaak'.

Heeren

Het exploiteren van een commercieel theater was aan het eind van de achttiende eeuw een riskante onderneming. De vraag rees altijd of er in de relatief kleine Hollandse steden, met hun hoge graad van verpaupering, hun argwanende gereformeerden en hun politiek gekrakeel, wel voldoende publiek en stabiliteit was om rendabel een troupe of een theater te exploiteren. Om zich enigszins in te dekken tegen de financiële risico's probeerden exploitanten hun publiek te organiseren in genootschappen of het te bewegen tot het nemen van een abonnement. Dat deed ook Jan Punt, eerste acteur in de troupe van de in 1772 afgebrande Amsterdamse schouwburg. Toen hij, al dan niet op uitnodiging van Rotterdammers, besloot om in de zomermaanden van 1773 met de Amsterdamse acteurs op eigen risico te gaan spelen in de rijtuigstal van Leendert Erkelens aan de Binnenweg (hoek Boomgaardslaan), probeerde hij óók zijn publiek te organiseren. Hij kondigde de stichting aan van een genootschap, *Finis Coronat Opus*, en beloofde de leden daarvan extra, besloten, voorstellingen van vooral 'moeilijke' classicistische stukken. In de diverse pamfletten die in de eerste maanden van 1773 verschenen, wordt nogal hoog